



El primer hospital psiquiàtric del món es va obrir a València

Autor: Curiositats passejant per València

Data de publicació: 12-09-2020

El lloc web 'Passejant per València amb ulls curiosos' ens fa saber que el primer hospital psiquiàtric del món es va fundar al cap i casal del Regne de València l'any 1410.

Si passem per l'històric carrer de l'Hospital de València, potser no tot el món sàpiga que ho estarem fent pel carrer que té el prestigi d'haver albergat l'hospital psiquiàtric més antic del món, del qual va agafar el nom.

A l'Europa del XIV, diverses ciutats com Uppsala, Bèrgam o Hamburg, entre d'altres, tenien cel·les especials en els hospitals on tancaven els malalts mentals. Però no eren manicomis tal com ara els entenem. Tampoc no hi havia en ells un tractament mèdic específic per a aquest tipus de malalts.

En aquella època als bojos se'ls tancava, se'ls castigava o se'ls maltractava perquè se'ls considerava generalment éssers posseïts pel dimoni. Però el destí d'aquests malalts va començar a canviar per primera vegada en la història precisament a la ciutat de València, concretament un divendres 24 de febrer del 1409.

Aquell dia Fra Joan Gilabert Jofré, un religiós mercedari que va predicar amb Sant Vicent Ferrer, es dirigia a la Catedral de València on havia de predicar el primer sermó de la Quaresma, quan va observar com un grup de joves assetjaven i colpejaven un pobre boig que es trobava sol al carrer.

El pare Jofré, commogut per l'escena, va renyir els joves pel seu acte, mentre donava empara al boig i el va dur al seu convent per donar-li refugi i curar-li les seues ferides.

Dos dies després, durant el seu Sermó de Diumenge de Quaresma a la Catedral, va parlar del fets amb molta emotivitat i va insistir davant de tots els assistents a la missa en la necessitat de donar ajut als qui patien trastorns mentals i es trobaven pels carrers, evitant la "persecució irracional, tant més cruel com més innocents, impotents i irresponsables en són les víctimes".

Aquella escena del Pare Jofré amb el foll va ser magistralment interpretada i dibuixada per Joaquim Sorolla en 1887 en un quadre titulat "Padre Jofré, defendiendo a un loco", que actualment es troba a la Sala Vella del Palau de la Generalitat Valenciana.

A continuació podeu veure aquest quadre:

Quadre de Sorolla titulat "Padre Jofré, defendiendo a un loco".

Aquell sermó del Pare Jofré degué de ser molt convincent, ja que alguns dels presents en la Catedral, gent de la burgesia de la ciutat amb recursos econòmics —recordem que en aquells dies València començava a ser una ciutat amb una burgesia florent i una gran activitat manufacturera i comercial—, van quedar tan impressionats que aquell mateix dia van decidir aportar els fons necessaris per encetar la construcció d'un hospital per acollir els malalts mentals que es trobaven abandonats pels carrers de la ciutat. Poc temps després, el Consell General de la ciutat aprovava la iniciativa.

L'hospital està situat en el que havia estat una casa amb hort als afores de la ciutat, al costat del portal de Torrent de la muralla cristiana.

Aquell portal va passar a ser conegut des d'aquell moment com el «Portal dels Bojos» i també «Portal del Innocents», i el carrer en què tindria l'entrada principal fou anomenat Carrer de l'Hospital, nom que perdura a hores d'ara passats més de sis segles des de la seua fundació.

Les obres de l'hospital van començar el 9 de maig de 1409, tan sol dos mesos i mig després del sermó del Pare Jofré. Finalment l'1 de juny del 1410 es va inaugurar el primer hospital manicomi del món amb el nom d'Hospital d'Innocents, Folls i Orats, que es va posar sota l'empara de la Verge Santa Maria dels Innocents.

Localització de l'Hospital General, en el plànol del padre Tosca.

Les normes de l'Hospital de folls de València, autoritzades pel Rei Martí l'Humà, indicaven «que el Clavari de l'Hospital poguera recollir per grat o per força els bojos que trobara per la ciutat, no comprenent-se en aquesta mesura els que els seus pares o curadors tingueren tancats».

El Clavari o Hospitaler tenia dues funcions: la recollida de bojos per la ciutat i el manteniment del bon funcionament intern de l'hospital.

Pel que se sap, el tracte als bojos era correcte. El sol fet de tindre els dementes en un lloc adequat, protegint-los de la fam, del fred i dels maltractaments, ja era un avenç social molt notable per a aquella època. Però, a més a més, se'ls dispensava també un tractament específic per a la seua malaltia que girava al voltant de la teràpia ocupacional: els homes en l'horta i les dones teixint.

Molt aviat van aparèixer també els criteris de classificació dels dementes, especialment la distinció entre els curables, que eren objecte d'esforços terapèutics, i els incurables, als quals se'ls proporcionava allotjament i custòdia.

Escena d'un antic manicomi.

L'any 1512 el Consell de la ciutat de València va decidir unificar tots els hospitals existents de la ciutat en aquest hospital, i va ampliar la seua cobertura als malalts de totes classes i també als expòsits —els nadons abandonats pels seus pares—, passant a anomenar-se Hospital General, nom que ha perdurat diversos segles.

En el segle XV es van obrir manicomis en diverses ciutats de la Península, com ara Barcelona el 1412, Saragossa el 1425 i Sevilla el 1436, entre d'altres, però el de València, obert l'any 1410, va ser el primer de tots ells, considerat també el primer a ser obert al món.

7 d'agost del 2020

Curiositats passejant per València

